

KONEPAJAT TEKNIIKAN HISTORIAN OSANA JA PEILINÄ

Tämä Tekniikan Waiheiden numero keskittyy konepajojen historiaan. Konepajat ovat kiintoisa ja merkittävä osa tekniikan ja teollisuuden historiaa. Lisäksi niiden kehityskulkuja tarkastelemalla voidaan peilata monia laajempia historiallisia kehityskulkuja. Konepajat ovat usein palvelleet muun teollisuuden tai suurten infrastruktuurihankkeiden tarpeita, ja siksi ne antavat hyvin mielenkiintoisen näkökulman yleisempäänkin tekniikan ja teollisuuden historiaan.

Suomalainen tekniikan ja teollisuuden historiasta on olemassa vain niukasti pitkän aikavälin yleisesityksiä. Konepajojen historian tarjoama läpileikkaus on yksi mahdollisuus vuosikymmeniä ja jopa vuosisatoja halkovien kehityskaarien hahmottamiseen. Sekä jatkuvuus että muutokset ovat konepajojen historiassa olleet merkittäviä ja koko tekniikan alaa kuvaavia. Molemmista löytyy runsaasti esimerkkejä tämän teemanumeron kirjoituksista.

Olli Joukion vertaisarvioidussa artikkelissa pureudutaan paljon keskustelua herättäneeseen aiheeseen eli sotakorvaustuotantoon ja sen kannattavuuteen sekä vaikutuksiin konepajoissa. Artikkelin perustuu Joukion Turun yliopistossa, Suomen historian oppiaineessa laatimaan pro gradu -tutkielmaan, jolle Historiallinen Yhdistys myönsi vuonna 2016 parhaan pro gradun palkinnon. Joukio tarkentaa katseen yhteen sotakorvauksia valmistaneeseen yritykseen, Porin Konepajaan, ja osoittaa sotakorvausten johtaneen siellä modernisointiin, jolla oli merkittävää vaikutusta konepajan tuotantomahdollisuuksiin.

Johannes Yrttiaho soveltaa artikkelissaan tekniikan historian ydinteorioihin kuuluvaa sosioteknisten järjestelmien

SISÄLLYS

Pääkirjoitus: Konepajat tekniikan historian osana ja peilinä Tiina Männistö-Funk	3
Artikkelit	
Valtion komennossa, mutta itseenäisesti - Porin Konepajan sotakorvaustuotanto ja sen vaikutus vuosina 1944–1952 Olli Joukio	5
Työelämän suhteet ja turkulaisen konepajateollisuuden rationalisointi 1920–1970 Johannes Yrttiaho	27
Katsaukset	
Konepajoissa tavoitellaan ketteryyttä - Katsaus suomalaisten konepajojen historiaan ja nykyhetkeen (Veijo Kauppinen)	45
Museot ja näyttelyt	51
150 vuotta metallitekniikan historiaa Pietarissa - katsauksessa Obuhovin ja Putilovin tehtaata ja tehdasmuseot (Nooa Nykänen)	
Pankkimuseossa konttoritekniikan ja asioinnin historiaa (Veijo Kauppinen)	59
Arviot	
Teknoliateollisuuden ylikansallista kehitystä (Aaro Sahari)	61
Tekniikan Historian Seuran syyskokous (Johanna Vähäpesola)	63
Uutiset	64
Abstracts	66

mallia konepajojen teknisen kehityksen ja intressiryhmien tarkasteluun turkulaiseen telakkateollisuuteen liittyvässä konepajatuotannossa. Vaikka konepajoja on telakkateollisuudessa lähes mahdoton tarkastella erillään telakan muusta toiminnasta, Yrttiaho osoittaa konepajojen olleen sosiotekniseltä kannalta myös merkittävällä tavalla muusta telakasta eroavia kokonaisuuksia. Yrttiaho kattaa olemassa olevan tutkimuskirjallisuuden avulla viidenkymmenen vuoden jakson, ja tarkastelee työsuhteiden neuvottelujärjestelmän nivoutumista sellaisiin teknisiin uutuuksiin kuin hitsaukseen ja automaatioon.

Nuoren tutkijapolven rinnalla tässä lehdessä kirjoittaa Tekniikan Historian Seuran hallituksessakin vuosia vaikuttanut konepajatekniikan emeritusprofessori Veijo Kauppinen. Hän esittää katsauksessaan synteesin suomalaisten konepajojen tuotannon ja teknologian kehityksestä, josta suureen osaan hänellä on ollut suora yhteys työssään Teknillisessä korkekoulussa, nykyisessä Aalto Yliopistossa, sekä sitä ennen konepajainsinöörinä.

Lehden teemaosuuden päättää Nooa Nykäsen laatima katsaus Pietarissa sijaitsevista Obuhovin ja Putilovin tehtaista sekä niiden tehdasmuseoista kurkistusluokkuina venäläisen konepaja- ja metalliteollisuuden pitkään historiaan. Nykänen tarjoaa myös arvokkaita vinkkejä niille, jotka haluavat tutustua tällaisiin itänaapurin vähemmän tunnettuihin mutta tekniikan historian kannalta kiehtoviin museokohteisiin.

Tämän teemanumeron myötä Tekniikan Waiheita kiittää lukijoita, kirjoittajia, vertaisarvioijia sekä ilmoittajia vuodesta 2016 ja toivottaa hyvää uutta vuotta 2017 tekniikan historian sorvien äärellä. Lehtemme tulevaisuuden yhä sähköisemmistä vaiheista saadaan tässä numerossa hiukan esimakua Tekniikan Historian Seuran syyskokousta käsittelevässä raportissa, ja aiheeseen palataan myös vuoden 2017 numeroissa.

Tiina Männistö-Funk

Tekniikan Waiheita on Tekniikan Historian Seura THS ry:n kustantama aikakauslehti. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Lehden tilaushinta on 36 e/vuosi. Tilaukset ja osoitteenmuutokset: Sampsa Kaataja, sampsa.kaataja@uta.fi, tai seuran www-sivujen kautta (www.ths.fi) tai seuran postiosoitteeseen (ks. sivu 2).

Tekniikan Historian Seuran jäsenille lehti lähetetään jäsenetuna. Kestotilaus jatkuu ilman eri uudistusta tilauksen peruutukseen asti. Tilauksen voi peruuttaa ilmoittamalla asiasta toimitukselle. Toimitus myy lehden vanhoja irtokappaleita, mikäli niitä on jäljellä.

Toimitus- ja ilmoitusmateriaali sähköpostitse päätoimittajalle tai toimitussihteerille. Normaali-postissa lähetettävän aineiston kohdalla ota yhteys toimitukseen (ks. toimituksen yhteystiedot s. 2). Lehti vastaanottaa julkaistavaksi kirjoituksia teknologian historian eri aloilta. Aineiston jättö: artikkeleiden osalta ota yhteys päätoimittajaan, muu aineisto numeroon 1/2017 13. helmikuuta.

Lehti ottaa arvosteltavaksi alalta kirjoitettuja julkaisuja, painotuotteita ja näyttelykäsikirjoituksia. Lehti ei palauta pyytämättä lähetettyjä tekstinäytteitä tai valokuvia. Valokuvien käsittelystä pyydetään sopimaan erikseen päätoimittajan kanssa.

Artikkelien sisällöstä ja niissä esiintyvistä mielipiteistä vastaa kirjoittaja. Artikkelit tarkastetaan vertaisarviointimenetelmällä. Kuvamateriaalin luovuttaja vastaa kuvien julkaisuoikeudesta. Yksityiskohtaiset kirjoitus- ja aineisto-ohjeet löytyvät Tekniikan Historian Seuran kotisivuilta <http://www.ths.fi/ohjeet.htm>.